

VOORBEELDTENTAMEN INTRODUCTIE OUDHEID

Hieronder zijn enkele voorbeeldvragen opgenomen. De bijbehorende antwoorden zijn aan het einde van het tentamen aangegeven.

I ESSAYVRAGEN

Vraag 1: hoorcollegestof (20 punten)

- a. Augustus suggereerde altijd dat hij middels zijn bewind niets anders deed dan bijdragen aan het herstel van de Republiek. Is die suggestie correct? Noem vier argumenten waaruit blijkt dat Augustus de Republiek al dan niet herstelde.
- b. Hoe probeerde Augustus zijn bewind ideologisch acceptabel te maken voor zijn tijdgenoten in het algemeen en voor de senaat in het bijzonder? Noem drie voorbeelden.

Vraag 2: werkcollegestof (20 punten)

- a. Welke drie vormen van heersercultus kunnen we onderscheiden in de periode van het Hellenisme?
- b. Wat is volgens Chaniotis de reden dat Griekse steden aan heersers dezelfde cultische eerbewijzen gaven als aan goden? Hoe blijkt dit uit de *Demetrius Hymne*?
- c. In het verleden betwijfelden vele geleerden dat de Grieken *geloofden* dat koningen of keizers echte goden waren. In het fragment uit het boek *Kaiser und Gott* van M. Clauss dat we lezen, beweert de auteur dat er wel degelijk sprake was van vergoddelijking. Met welk argument onderbouwt Clauss deze stelling?

II VRAAG OVER EEN AFBEELDING (10 punten)

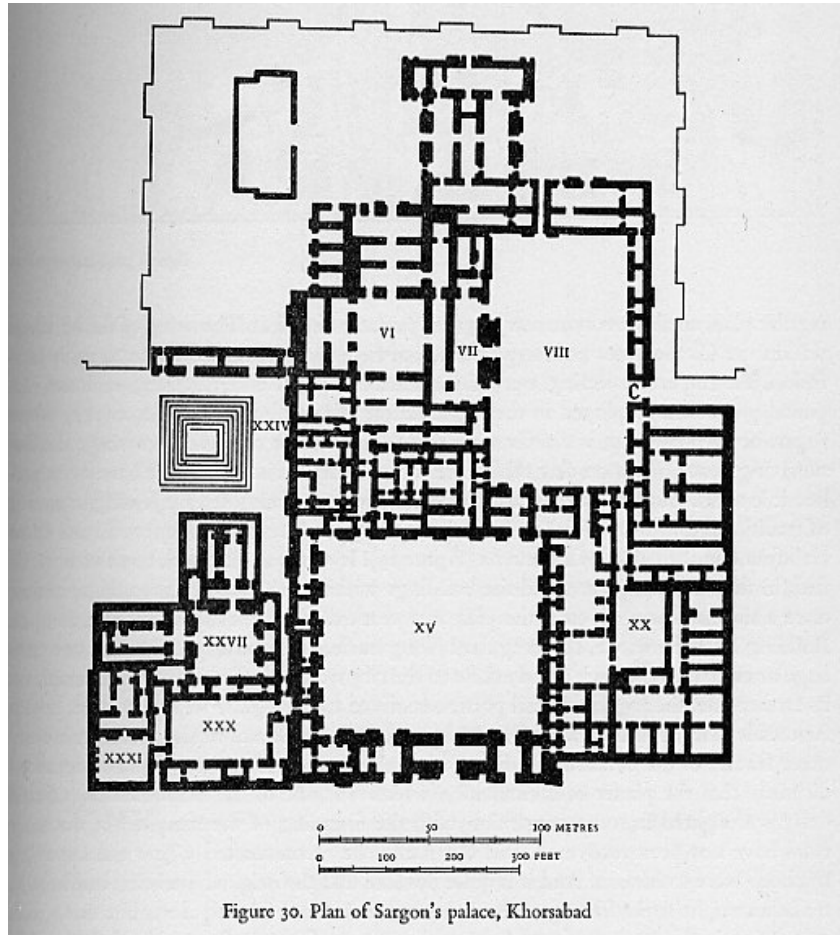
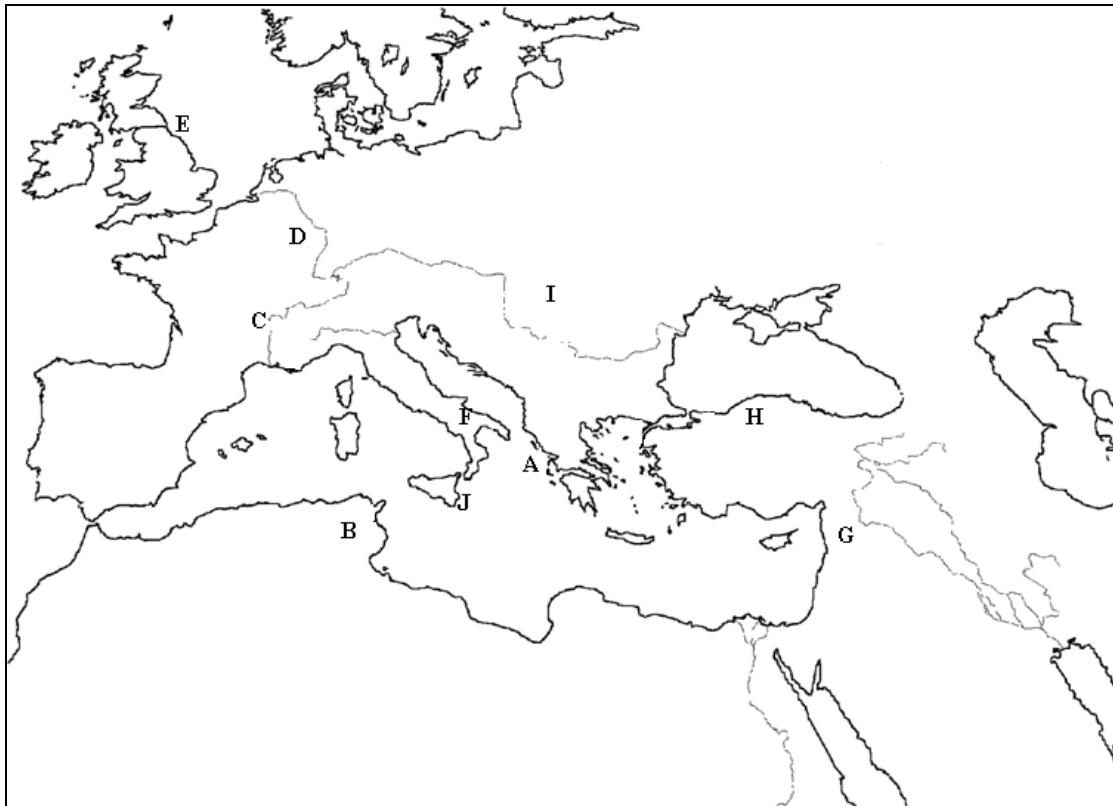


Figure 30. Plan of Sargon's palace, Khorsabad

1. Welke belangrijke functies vervulde dit paleis? Geef in uw antwoord duidelijk aan welke structurele kenmerken van de maatschappij in dit bouwwerk vertegenwoordigd zijn. Gebruik in uw toelichting de nummers (in Romeinse cijfers) op deze plattegrond van de desbetreffende locaties.

III TOPOGRAFIE (10 punten)



Actium	Lugdunum
Bithynië en Pontus	Muur van Hadrianus
Cannae	Palmyra
Carthago	Syracuse
Dacia	Trier

IV MEERKEUZEVRAGEN (1 punt per vraag)

1. **Uit welk gebied waren de Carthagers van oorsprong afkomstig?**
 - 0 Pamphylïë
 - 0 Paphlagonië
 - 0 Palestina
 - 0 Phoenicië

2. Wat is het onderwerp van het epos de *Ilias*?

- 0 de heldendaden van Gilgamesh
- 0 de strijd om Troje
- 0 de omzwervingen van Odysseus
- 0 het ontstaan van de goden en de mensen

3. Welke oudbabylonische heerser stelde een befaamd wetboek samen?

- 0 Gilgamesh
- 0 Hammurabi
- 0 Sargon
- 0 Nebukadnessar

4. Wat is de Griekse term voor een huishouden, bestaande uit vader, moeder, kinderen, kleinkinderen en eventuele afhankelijke boeren en slaven?

- 0 oikos
- 0 genos
- 0 ethnos
- 0 deme

5. Hoe heet in het klassieke Griekenland een rondtrekkende leraar in de welsprekendheid?

- 0 retor
- 0 demagoog
- 0 paidonoom
- 0 sofist

6. In de eerste eeuw n.Chr. werd het Christendom verspreid door

- 0 Rabbijnen
- 0 Manicheeërs
- 0 Jezus van Nazareth
- 0 Paulus en de apostelen

7. Ten tijde van de soldatenkeizers was Romes belangrijkste tegenstander in het Oosten:

- 0 De Sassaniden
- 0 De Seleuciden
- 0 De Parthen
- 0 De Arabieren

8. Welke Romeinse keizer stichtte de tetrarchie?

- 0 Constantijn
- 0 Galerius
- 0 Maximianus
- 0 Diocletianus

9. De belangrijkste legerhervormingen in de late Republiek vonden plaats onder:

- 0 Caesar
- 0 Pompeius
- 0 Sulla
- 0 Marius

10. In welk jaar werd volgens de Romeinse traditie de Republiek ingesteld?

- 0 753 v.Chr.
- 0 600 v.Chr.
- 0 509 v.Chr.
- 0 451 v. Chr.

ANTWOORDMODEL

I Essayvragen

Vraag 1

- a. 8 punten
- b. 12 punten

- a. Augustus suggereert slechts dat het de Republiek herstelt. In werkelijkheid trekt hij de macht naar zich toe.

Verschillende antwoorden zijn goed. Per antwoord 2 punten:

1. Telkens opnieuw consul, later volkstribuun
2. Houdt macht over leger + buitenlandse politiek
3. Ultieme bron rechtspraak
4. Benoeming belangrijkste magistraten via keizer
5. Benoemt Senaat
6. Rijkste man van Rome

- b. Augustus voert zijn leven lang bewust propaganda om zichzelf als redder van de Romeinse Republiek en haar waarden te kunnen representeren. De term propaganda moet in het antwoord zitten

Verschillende antwoorden zijn goed. Per antwoord 3 punten:

- a. Bewust propagandistische bouwpolitiek m.n. in de stad Rome
- b. Normen en waarden-politiek zoals blijkt uit huwelijkswetgeving en zelfrepresentatie (de huiselijke Augustus en Livia)
- c. Religie: herstel van tempels en herinstelling priesterschappen
- d. De literatuur in dienst van het regime: Vergilius en anderen
- e. Propageren van de notie van de *pax romana* als universeel en alternatief voor de burgeroorlogen van de late Republiek

Vanaf 27 v.Chr.: 1. Oppercommando terug aan Senaat
2. Vreedzame provincies → aan Senaat
3. Geen dictator
→ Senaat noemt hem *Augustus* = verhevene

1. Telkens opnieuw consul, later volkstribuun
2. Houdt macht over leger + buitenlandse politiek
3. Ultieme bron rechtspraak
4. Benoeming belangrijkste magistraten via keizer
5. Benoemt Senaat
6. Rijkste man van Rome

Vraag 2

- a. 6 punten
- b. 10 punten
- c. 4 punten

a. (1) Steden geven goddelijke eer aan heerser *op eigen initiatief*. Extra: om hen te eren uit dankbaarheid voor weldaden (*euergesia*) en bescherming (*soteria*), maar ook als een soort smeermiddel van de diplomatieke betrekkingen tussen stad en heerser, i.e. het in de toekomst continueren van de goede relaties; het is een vorm van geschenkuitwisseling in een verticale patronage-verhouding (op eerbewijzen zullen nieuwe weldaden volgen). Voorbeeld: eerbewijzen eind vierde eeuw v.Chr. voor Antigonos de Eenogige (Monophthalmus) en zijn zoon Demetrius de Belegeraar (Poliorcetes) door m.n. Skepsis en Athene uit dankbaarheid voor het herstellen van de stedelijke autonomie respectievelijk democratie. (2) De vergoddelijking (apotheose) van heersers *na hun dood*, doorgaans op initiatief van de monarchie c.q. de troonopvolger. Voorbeeld: de vergoddelijking van wijlen Ptolemaeus I Soter en Berenice door hun zoon Ptolemaeus II Philadelphus, begin derde eeuw v.Chr.. En (3) de instelling van een algemene ‘staatscultus’ van de heerser en zijn echtgenote *op initiatief van de monarchie*. Voorbeeld: de instelling van de cultus van Antiochus III de Grote en zijn koningin Laodice rond 200 v.Chr. op last van Antiochus zelf (brief van Antiochus aan de satraap Zeuxis, besproken door Chaniotis).

b. Uit dankbaarheid omdat heersers precies datgene doen wat men ook van de goden verwacht: het beschermen van de stad (*soteria* = ‘redding’ of ‘verlossing’ bieden) – bijvoorbeeld door de vijanden van de stad te verslaan en zo vrede en vrijheid te creëren, of door het verrichten van weldaden in tijden van (hongers)nood. In de Demetrius Hymne wordt de aanwezigheid van Demetrius de Belegeraar in Athene nadrukkelijk gekoppeld aan het geloof in epifanieën van goden (ook Demeter wordt geacht aanwezig te zijn in de stad) en hij wordt benaderd zoals men ook ‘reddende’ goden benadert: in de vorm van een gebed vragen de Atheners Demetrius om hen te verlossen van hun vijanden, de Aetoliërs. De ‘echte’ goden hebben het wat dat betreft laten afweten en omdat men van Demetrius verwacht dat hij de gebeden der Atheners wél zal verhoren, prijst men hem zoals men goden dient te prijzen wanneer zij de stad redden.

c. Vragen naar het ‘geloof’ is kijken naar de Oudheid met een moderne, in laatste instantie christelijke bril. Stedelijke religie in de Griekse en Romeinse wereld draait echter niet om ‘geloof’ of dogma’s maar om *cultus*: ‘Antike Religion ist Handlung, nicht Haltung’. Een god, zegt Clauss, is in de Oudheid datgene wat een cultus, dus goddelijke eer ontvangt: ‘Die alte Frage, ob Griechen und Römer die Herrscher, die sie kultisch verehrten, als Gottheiten betrachtet haben, möchte ich mit der Definition beantworten, dass eine Gottheit ist, wer einen Kult erhält.’

II Afbeelding

Totaal 10 punten

1. Religieuze functie: centrum van contact tussen goden en mensen.
Gebouw XIV = ziggoerat. (3 punten)
2. Representatieve functie: ontvangstruimte. Vertrek VIII en XV, grote hof/ zaal.
(3 punten)
3. Administratieve functie: lijsten van goederen; eventueel ook: bijbehorende ambtenaren; dezelfde nummers als onder 4, wat precies wat is kan je hier niet zien. (3 punten)
4. Opslag van goederen (tribuut e.d.). Vertrek XX, XXVII, XXX, XXXI. (1 punt)

Als er geen nummers zijn toegevoegd of ze zijn niet correct, **minus 1 punt** per onderdeel.

III Topografie

Totaal 10 punten (per goed antwoord)

Actium	A	Lugdunum	C
Bithynië en Pontus	H	Muur van Hadrianus	E
Cannae	F	Palmyra	G
Carthago	B	Syracuse	J
Dacia	I	Trier	D

IV Meerkeuzevragen (1 punt per vraag)

1. Uit welk gebied waren de Carthagers van oorsprong afkomstig?

Phoenicië

2. Wat is het onderwerp van het epos de *Ilias*?

De strijd om Troje

3. Welke oudbabylonische heerser stelde een befaamd wetboek samen?

Hammurabi

4. Wat is de Griekse term voor een huishouden, bestaande uit vader, moeder, kinderen, kleinkinderen en eventuele afhankelijke boeren en slaven?

Oikos

5. Hoe heet in het klassieke Griekenland een rondtrekkende leraar in de welsprekendheid?

Sofist

6. In de eerste eeuw n.Chr. werd het Christendom verspreid door Paulus en de apostelen

7. Ten tijde van de soldatenkeizers was Romes belangrijkste tegenstander in het Oosten:

De Sassaniden

8. Welke Romeinse keizer stichtte de tetrarchie?

Diocletianus

9. De belangrijkste legerhervormingen in de late Republiek vonden plaats onder:

Marius

10. In welk jaar werd volgens de Romeinse traditie de Republiek ingesteld?
509 v. Chr.